

VERSLAG

Onderwerp:
Klankbordgroepbijeenkomst Frisia zout

Afdeling:
Ruimte & Milieu

Plaats/datum bespreking:
Harlingen, 14 december 2009

Opgesteld door:
Ivo de Groot

Aanwezig:
Steef van Baalen (ARCADIS)
Jannes Boer (ARCADIS)
Walter Bree (LTO Noord)
Jelmer Cleveringa (Arcadis)
Watze Fokkema (dorpsbelang Schingen/Slappeterp)
Ivo de Groot (Arcadis)
Laurens Mulder (Frisia)
G. Ruarus (Dorpsbelang Schingen/Slappeterp)
Broer Siderius (NAV)
Willem Spoelhof (Vereniging dorpsbelang Tzummarum/Firdgum)
Johan Weewer (Frisia)
Nico Zonderland (Plaatselijk belang Minnertsga)

Afwezig:
Henk Dommerholt (Natuurmonumenten)
Fokke Hoeksma (LTO Noord)
Maria van Leeuwe (Waddenvereniging)
Gosse Schuiling (LTO Noord)

ARCADIS NEDERLAND BV
Beaulieustraat 22
Postbus 264
6800 AG Arnhem
Tel 026 3778 911
Fax 026 3515 235
www.ARCADIS.nl

Ons kenmerk:
110312/CE0/084/000345/dt

Verslagnummer:
4

Verzenddatum:
23 maart 2010

DIVISIE MILIEU & RUIMTE

Actie door: Nummer: Verslag:

1

Opening en vaststellen agenda

Laurens Mulder, directeur van Frisia, opent de bijeenkomst om 19:30u.

Laurens Mulder dankt de deelnemers van de klankbordgroep voor hun aanwezigheid in de afgelopen maanden en voor het in vertrouwen behandelen van de opgestuurde informatie.

De vertegenwoordigers van Natuurmonumenten en de Waddenvereniging hebben zich afgemeld voor deze bijeenkomst. De Waddenvereniging heeft schriftelijke opmerkingen op het concept-MER toegestuurd.

Actie door:

Nummer:

Verslag:

2

Bespreken verslag 3^e klankbordgroepbijeenkomst

Jannes Boer neemt het verslag door met de klankbordgroep. Er zijn geen tekstuele opmerkingen

Betreffende vergoeding voor deelname aan deze klankbordgroep wordt de deelnemers gevraagd aan te geven of zij een dinerbon willen ontvangen of een vvv-bon.

In het verslag staat nog een actie van Arcadis. Hier wordt in de loop van de bijeenkomst op teruggekomen.

Het verslag wordt vastgesteld.

3

Uitleg Programma

Steeff van Baalen geeft uitleg bij het programma van vanavond. De opbouw is als volgt:

§ Bespreken van de belangrijkste inhoudelijke opmerkingen op de inhoud van het MER.

§ Bespreken van de belangrijkste opmerkingen op het gekozen voorkeursalternatief.

De opmerkingen die in het MER bijgeschreven zijn worden na de bijeenkomst aan Ivo de Groot meegegeven.

Wat kan er nog wijzigen in het MER ten opzichte van de versie die nu besproken wordt?

De versie van het MER die naar de klankbordgroep verstuurd is, is een eindconcept. Arcadis is nog bezig met de laatste wijzigingen in het MER, maar naar verwachting zullen geen grote inhoudelijke veranderingen plaatsvinden.

Waarom wordt de klankbordgroep niet betrokken bij deel B van het MER?

Deel B omvat alle achtergrondrapporten bij het MER. Dat is een hele stapel rapporten en dat zou te veel en te gedetailleerd zijn om te lezen en te bespreken met de klankbordgroep. De achtergrondrapporten worden op cd samen met de definitieve versie van het MER naar de leden van de klankbordgroep gestuurd. Aangegeven wordt dat Frisia een papieren versie van het rapport over landbouw op verzoek toe kan sturen

Voordat we aan het programma beginnen geeft Mevrouw Ruarus haar complimenten over het rapport en ze bedankt Frisia voor het organiseren van de klankbordgroepbijeenkomsten. Ze heeft het als zeer interessant ervaren.

Actie door:

Nummer:

Verslag:

4

Verzamelen belangrijkste aandachtspunten

De leden van de klankbordgroep schrijven op memo briefjes hun belangrijkste aandachtspunten/opmerkingen op het MER. De opmerkingen worden in de volgende categorieën ingedeeld.

1. Productieproces Frisia
2. Bodemdaling Oost
3. Bodemdaling Havenmond
4. Natschade/droogteschade
5. Overige

Deze punten worden onder agendapunt 5 besproken. Een ander punt dat naar voren komt is de vraag waarom Frisia het voorkeursalternatief 66/33 heeft gekozen. Dit wordt besproken bij agendapunt 6.

5

Bespreking belangrijkste thema's

a.

Wat is precies purge flow en wat zijn de effecten ervan?

Frisia loost 30 tot 40 kuub water per uur met daarin ongeveer 300 gram natrium chloride per liter en nog wat andere natuurlijke stoffen. Dit wordt geloosd in de industriehaven van Harlingen die een directe verbinding heeft met de Waddenzee. Het heeft geen negatieve effecten op de samenstelling van het water in de industriehaven of de Waddenzee. Frisia heeft hiervoor een vergunning in het kader van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren. Als gevolg van het voornemen van Frisia zal de purge flow niet toe- of afnemen of in samenstelling wijzigen.

b.

Hoe kan het dat de grootte van de bodemdalingsschotel hetzelfde is voor een winning met een diepte 40 cm als voor een winning met een diepte van 30 cm?

De grootte van de bodemdalingscirkel wordt niet zozeer bepaald door de hoeveelheid gewonnen zout, maar vooral door de diepte waarop het zout gewonnen wordt. Bij winning op een diepte van 3000 meter ontstaat een bodemdalingsschotel met een straal van 3000 meter. Op het moment dat Frisia meer zout uit een caveerne haalt, wordt de schotel dus dieper en niet groter. De bodemdalingcontour op de kaarten is de 2 cm beïnvloedingscontour. Deze verschilt nauwelijks tussen een winning met een diepte van 30 cm en een diepte van 40 cm.

Bij een diepere winning zou de diepte van de bodemdalingsschotel dus beperkt kunnen blijven?

Bij een diepere winning is het mogelijk om dezelfde hoeveelheid zout te produceren met een kleinere bodemdaling in het diepste punt, maar

ARCADIS

Actie door:

Nummer:

Verslag:

dan wordt de diameter van de bodemdalingsschotel wel groter. Frisia wint al zo diep mogelijk uit de beschikbare zoutformatie. Hier valt dus geen winst te behalen.

De grootte van de grijze cirkels verschilt niet bij de alternatieven. Bodemdaling zou hier per alternatief heel verschillend moeten zijn. De grijze cirkels zijn zoekgebieden voor de (bovengrondse) winningslocaties en hebben dus niets met de bodemdalingscontouren te maken.

- c. *Waarom is het alternatief onder de kwelders bij de Zwarte Haan afgevallen?*
De kwelders zijn een stuk kleiner dan de bodemdalingscirkel. Een deel van de bodemdaling zal dus invloed hebben op de droogvallende platen. Bovendien liggen de kwelders dicht bij de Waddendijk. Als de zoutwinning onder de kwelders zou plaatsvinden zou dat de dijk te veel beïnvloeden.

Welke schade wordt toegebracht aan de Waddenzee door zoutwinning in Havenmond.

Het zelfherstellend vermogen van de Waddenzee is groot genoeg om de bodemdaling door zoutwinning op te vangen. Er treedt dus geen blijvende schade op. Er is sprake van een tijdelijk niet significant effect.

Arcadis

- d. *Natschade is voor agrariërs altijd erger dan droogteschade. In het MER zal Arcadis beter toelichten waar de effectscore op gebaseerd is. Hierbij zal een duidelijke bronverwijzing aangegeven worden.*
- e. *Hoe vindt de leidingaanleg plaats?*
In het MER is een zoekgebied voor het leidingtracé weergegeven. Hiervan zijn de effecten beschreven. Binnen het zoekgebied wordt gezocht naar een zo kort mogelijk leidingtracé dat de waarden in het gebied zoveel mogelijk ontziet.

Arcadis

Hoe gaat Frisia om met landbouwschade door leidingaanleg?
Hiervoor geldt de regeling zoals die gebruikt wordt tussen Gasunie en LTO. Daarbovenop krijgt de grondeigenaar nog een jaarlijkse royalty in de hele periode van zoutwinning. Arcadis neemt een tekstkader over de compensatieregeling op in het MER. De ervaringen met de regelingen voor de aanleg van de Gasunie leiding, recentelijk in dit gebied, waren positief.

In het MER scoort “beïnvloeding van gebouwen” neutraal. Toch leeft het idee bij bewoners van het gebied dat bebouwing wel degelijk

ARCADIS

Actie door: Nummer: Verslag:

Arcadis *aangetast wordt door bodemdaling. Arcadis zal in het MER beter aangeven waarom er geen schade aan bebouwing verwacht wordt. Hierover is voor de eerdere winningen al een onderzoek gedaan door GeoDelft. Dit rapport wordt als achtergrondrapport opgenomen bij het MER.*

Arcadis *Daarnaast zal in het MER meer aandacht besteed worden aan waar bewoners terecht kunnen met schadeclaims en hoe die procedure in elkaar zit.*

Zijn er bij eerdere winningen schadeclaims geweest bij Frisia? Er zijn in totaal zes meldingen geweest. Van vijf van de zes meldingen was het na bouwkundig onderzoek duidelijk dat er geen relatie was met zoutwinning. Eén melding is na een procedure bij de technische commissie bodembeweging (TCBB) ook gebleken dat er geen relatie is met zoutwinning. Daarnaast is nog onderzoek gedaan door het Staatstoezicht op de mijn (SodM) na klachten over trillingen in het gebeid. Ook hiervan was de conclusie dat er geen verband is met de zoutwinning.

Arcadis *Hoe komt het dat de “beïnvloeding drainage” niet negatief scoort? In het inrichtingsplan worden maatregelen uitgewerkt die ertoe moeten leiden dat de effecten beperkt worden. Als dit niet mogelijk is wordt de agrariër financieel gecompenseerd bij vervanging van de drainage. Arcadis zal hier in het MER meer aandacht aan besteden.*

Hoe wordt omgegaan met beïnvloeding van bruggen bij bijvoorbeeld de route van de Elfstedentocht? De hoogte van de bruggen blijft gewaarborgd. Eventueel noodzakelijk herstel van de bruggen is onderdeel van het voornemen.

Hoe zit het met schade aan oevers en kades bij verhoging van de peilen in de watergangen? Beantwoording van deze vraag vindt plaats in het achtergrondrapport over de waterhuishouding.

6

Bespreking VKA Frisia

Laurens Mulder geeft uitleg bij de keuze voor het voorkeursalternatief.

Conclusie uit het MER is dat alle vijf de alternatieven vanuit milieuoogpunt haalbaar zijn. Havenmond is het MMA vanwege het zelfherstellend vermogen van de Waddenzee. Vanuit milieuoogpunt zou het dus logisch zijn om 100% winning in Havenmond als voorkeursalternatief te nemen. Vanuit bedrijfskundige overwegingen heeft dit alternatief echter niet de voorkeur. Het neemt een aantal

Actie door:

Nummer:

Verslag:

risico's met zich mee:

- § Een schuine boring van 3750 meter ligt op de grens van wat technisch mogelijk is. Er is een reële kans dat deze boring niet slaagt.
- § Het zeespiegelstijgingsscenario wordt iedere 5 jaar bijgesteld. Op het moment dat dit naar boven bijgesteld wordt heeft dat gevolgen hebben voor zoutwinning onder de Waddenzee.
- § Bij hanteren van het Hand aan de kraan principe is een achtervang nodig.

Vanwege deze risico's is ervoor gekozen om het combinatiealternatief 66/33 als voorkeursalternatief te kiezen.

Ook deze situatie is risicovol, want als winning onder de Waddenzee mislukt, kan alleen uit put B op land gewonnen worden. Daaruit kan Frisia niet voldoende zout halen voor een rendabele bedrijfsvoering. Er zal dan op korte termijn een nieuwe m.e.r. procedure doorlopen moeten worden voor de aanleg van cavernes onder land.

Als winning in de Waddenzee positief uitvalt dan is put B mogelijk de laatste put onder land. Dit hangt onder andere af van het zeespiegelstijgingsscenario.

Bij indienen van het MER is het de vraag welke krachten er allemaal gaan spelen vanuit het Waddenzee belang. Hoe groot schat Frisia de kans in dat ze daadwerkelijk in Havenmond kan winnen?

Deze kans schat Frisia hoog in. Daar baseert ze immers ook het voorkeursalternatief op. Maar liefst 66% van de totale hoeveelheid moet gewonnen gaan worden onder de Waddenzee.

Voor en aan het begin van de m.e.r.-procedure is altijd gecommuniceerd dat, indien mogelijk, Frisia volledig in Havenmond zou gaan winnen. Nu blijkt dat Havenmond vanuit milieuoogpunt het beste alternatief is krabbelt Frisia toch terug. De risico's waar Frisia het over heeft waren van tevoren toch ook al bekend?

Uit de m.e.r. is gebleken dat een buffer van 3750 meter nodig is vanaf de Waddendijk in plaats van een buffer van 3000 meter. Aan het begin van de procedure waren de technische risico's van een dergelijke boring nog niet bekend. Daarnaast zal ook ervaring opgedaan moeten worden met operationele en onderhoudstechnische aspecten van deze manier van winnen.

De heer Zonderland geeft aan dat hij teleurgesteld is dat Frisia Zout kiest voor een VKA waarbij 1 caverne in het gebied Oost geplaatst wordt. Frisia heeft naar zijn mening altijd aangegeven de winning onder de Havenmond te willen voorzetten. Frisia gaat voorbij aan de

Actie door:

Nummer:

Verslag:

politieke standpunten.

Frisia zout heeft gedurende de hele m.e.r.-procedure aangegeven dat voor 100% Havenmond, 100% Oost of een combinatie tussen Havenmond en Oost gekozen kan worden. Zoals in dit verslag is verwoord is het op dit moment vooral vanwege de risico's met een gedeveerde boring bedrijfstechnisch niet verantwoord om het MMA te kiezen. Daarbij heeft Frisia absoluut aandacht voor de politieke standpunten omdat Frisia invulling heeft gegeven aan het verzoek om de mogelijkheden van de zoutwinning onder de Waddenzee te onderzoeken. In het MER wordt dan ook een grote beweging gemaakt naar winning onder de Waddenzee.

Vanuit de klankbordgroep is begrip voor de keuze van het VKA op basis van de genoemde argumenten.

Rinse de Groot geeft aan dat het fijn zou zijn als Frisia en Arcadis de keuze voor het voorkeursalternatief eens toe komen lichten op een bijeenkomst van het LTO.

Frisia en
Arcadis

Frisia en Arcadis geven aan dat ze hier welwillend tegenover staan en dat ze hierover nog contact opnemen met Rinse.

De heer Spoelhof geeft aan dat Frisia in dit proces aandacht moet houden voor de maatschappelijke acceptatie van de zoutwinning.

Hoe wordt nu precies de afweging gemaakt tussen de verschillende alternatieven.

Arcadis heeft de effecten van de verschillend alternatieven in beeld gebracht. Frisia heeft een keuze gemaakt voor een voorkeursalternatief. Het is nu aan de politiek om een afweging te maken. Dat is wat er in 2010 staat te gebeuren.

7

Toelichting op het vervolgtraject

Steeff van Baalen licht toe wat er in de komende maanden staat te gebeuren.

Na deze bijeenkomst is de klankbordgroep ontbonden. Eind januari of begin februari wordt het MER afgerond. Daarna worden verschillende stappen doorlopen die op pagina 120 van het concept-MER schematisch weergegeven zijn.

Als er na vandaag nog vragen zijn over de procedure of andere zaken dan kunt u zich richten tot Laurens Mulder of Johan Weewer.

ARCADIS

Actie door:

Nummer:

Verslag:

8

Afsluiting

De leden van de klankbordgroep danken Frisia en Arcadis voor de openheid en de gelegenheid voor discussie.

Frisia dankt de klankbordgroep voor de input en de tijd en moeite die in de bijeenkomsten gestoken is.

Laurens Mulder sluit de bijeenkomst om 22:30 uur.